

Використані джерела

1. Василик М.А. Наука о коммуникации или теория коммуникации? К проблеме теоретической идентификации / М.А. Василик // Актуальные проблемы теории коммуникации : сб. науч. тр. – СПб. : Изд-во СПбГПУ, 2004. – С. 4-11.
2. Законы теории коммуникации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://its-journalist.ru/Articles/zakony_teorii_kommunikacii_chast_2.html. – Загл. с экрана.
3. Основы теории коммуникации / под ред. М.А. Василика. – М., 2003. – С. 78-97.
4. Коммуникативные практики в современном обществе : сб. статей / под ред. В.В. Васильковой, И.Д. Демидовой. – СПб. : Скифия принт, 2008. – С.180-195.
5. Социальная коммуникация в современном мире : коллект. моногр. / под ред. А.А. Деркача, Е.Б. Перельгиной. – М. : Альтекс, 2004. – 372 с.
6. Філіпова Л.Я. Документально-електронні комунікації в умовах інформатизації освіти / Л.Я. Філіпова // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття : матер. II Міжнар. наук.-практ. конфер. – Одеса : ОНПУ, 2009. – С. 18-20.
7. Філіпова Л.Я. Інтеракційні та технократичні підходи комунікативістики у дослідженнях Інтернет-документних комунікацій / Л.Я. Філіпова // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф, Харків, 8-9 грудня 2011 р. – Харків : ХДАК., 2011. – С. 230-232.
8. Філіпова Л.Я. Інформаційна парадигма соціальної комунікації (огляд наукових підходів і концепцій) / Л.Я. Філіпова // Вісник ХДАК : зб. наук. пр. Вип. 39/ ХДАК. – Харків : ХДАК, 2013. – С. 79-86.

УДК 316.776

Ю.І. Палеха, Н.В. Мурейко

РОЛЬ ДОКУМЕНТАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙ У РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Подано авторське бачення сутності документально-інформаційних комунікацій; розкрито особливості їхньої еволюції, основні складові та зміст кожної з них. Наводяться алгоритми щодо ефективного функціонування документно-комунікаційної системи й аргументована необхідність виваженого розгляду зазначених комунікацій у навчальному процесі.

Ключові слова: документально-інформаційна комунікація, комунікативний процес, документно-комунікаційна система, соціальні інститути, інформаційні технології.

Y.I. Paleha N.V. Mureyko

THE ROLE OF DOCUMENTARY INFORMATION COMMUNICATIONS IN SOCIAL DEVELOPMENT

The article gives the author's vision (which is used in the tuition process) as for the essence of documentary and informational communications; there are revealed the features of their evolution, its basic components, analyzing the content of each of the components, given the algorithms as for the efficient documentary and communication system, and argued the need for a careful consideration of these communications in the studying manual.

Keywords: communicative process, social institutions, information technology, documentary and communication system, essence of documentary and informational communications, given the algorithms, studying manual

Економіка ХХІ ст. перетворюється на систему, що функціонує на основі комунікацій, під якою розуміємо обмін інформацією, знаннями, інтелектуальною власністю. Особливої ваги комунікація набуває в суспільстві, що глобалізується. Останнє характеризується воістину революційним розвитком інформаційних технологій, які використовуються на всіх рівнях, у всіх сферах, галузях, територіальних і часових просторах соціального управління.

Сьогоднішній рівень документально-інформаційного забезпечення діяльності підприємств залежить не тільки від наявності інформаційних ресурсів, а й від можливостей упровадження інновацій, упорядкування інформаційних потоків, розбудови системи керування документаційними процесами підприємства, від вирішення проблем його ефективної інформаційної взаємодії з суб'єктами ринку.

Проблеми теорії комунікації активно розробляються в сучасній науці. Водночас до теперішнього часу особливостям документально-інформаційних комунікацій у них приділяється недостатня увага як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Метою статті є аналіз процесів еволюції засобів передання інформації та її носіїв, дослідження процесу документально-інформаційної комунікації, його основних

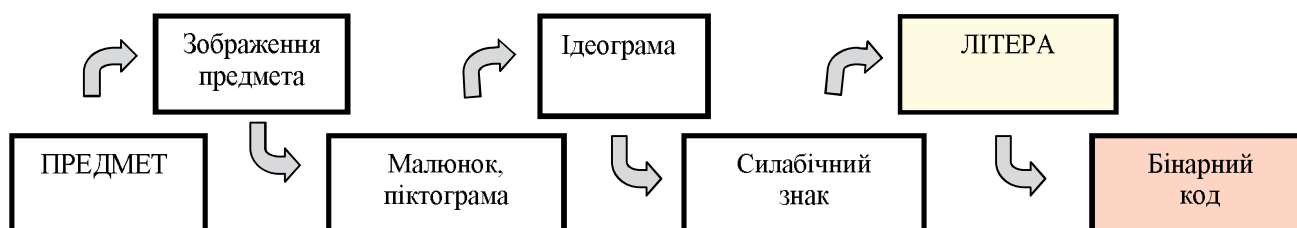
сфер, побудови документно-комунікаційної системи.

Загальновідомо, що для того, щоб глибоко та всебічно осягнути сутність і значення будь-якого суспільного явища та його дефініції, потрібно повернутися до витоків цього явища, зрозуміти первісне його визначення, вивчити основні етапи його розвитку й усвідомити його сьогоденне фахове тлумачення.

В еволюційному розвитку людини та соціуму фігурують такі взаємопов'язані поняття як сприйняття, розуміння, мова й документ. Дійсно, без сприйняття не було б розуміння, без розуміння не розвинулася би мова, без документа мова б не вдосконалювалася. Мірою того, як уявлення про навколишній світ розширювалось, а промисловий досвід збагачувався, усний спосіб передачі інформації поступово ставав недостатнім. Недоліки нефіксованого способу передачі інформації, неможливість зберігання її в просторі та часі поставили людство перед необхідністю побудови документально-інформаційних комунікацій, тобто фіксування інформації на матеріальних носіях, що здатні тривалий час зберігати її.

Процес еволюції засобів документально-інформаційних комунікації можна подати у вигляді ланцюга: предмет – його зображення – малюнок – ідеограма – силбичний знак – літера – бінарний код.

Способи передавання інформації

Носії інформації

Засоби документування

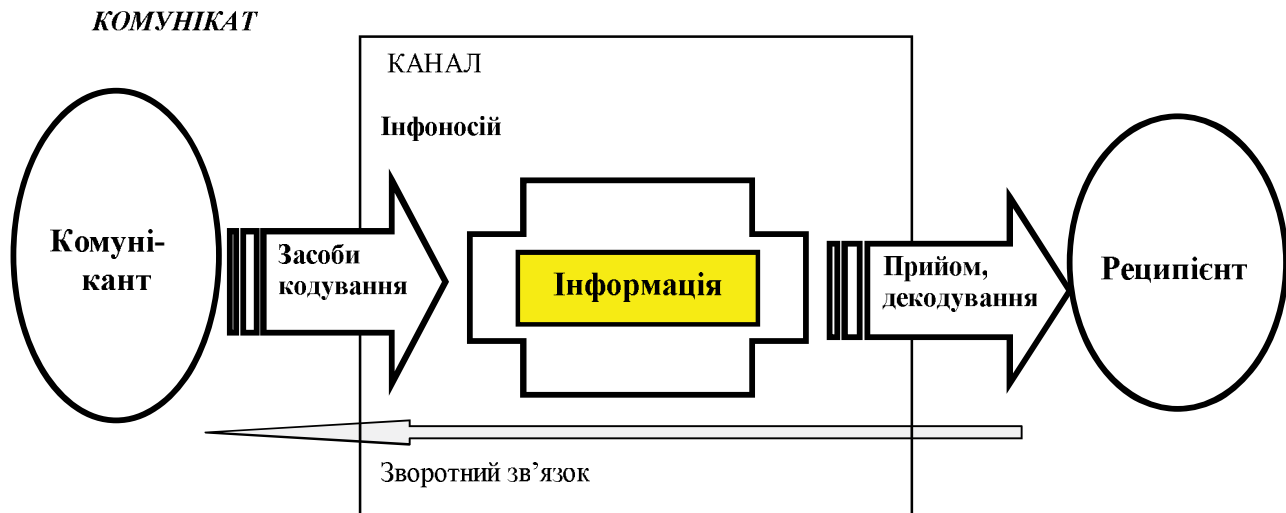
Рисунок 1. Процес еволюції способів, носіїв і засобів передавання документальної інформації [авторська розробка]

На рис. 1 умовно подано розвиток способів комунікації, починаючи від періоду з досить умовною назвою – «предметне» письмо – та завершуючи буквенно-звуковим. Потяг до вдосконалення комунікації, способів і засобів передачі інформації, як наголошує знаний документознавець доктор історичних наук проф. С.Г. Кулешов, майже ніколи не порушувався, бо «кожен носій інформації перед своєю кончиною готував своїх послідовників» [1].

Документально-інформаційна комунікація, як зазначає у посібнику проф. І.М. Лома-

чинська, – це «комунікація, опосередкована документами в соціумі, що побудована на їхньому обміні між двома або більше споживачами інформації. У своїй основі процес документально-інформаційної комунікації становить процес руху інформації в ланцюзі комунікант – комунікат (канал) – реципієнт (одержувач)» [2].

Авторська модель документально-інформаційної комунікації подана на рис. 2.

Комуникант – відправник інформації.

Інфоносій – матеріальний носій (для традиційних) чи файл (для електронних) документів.

Канал – шлях, по якому передається інформація (традиційна пошта), телекомунікаційний канал (електронні засоби зв'язку, інтернет тощо).

Комуникат – медіапростір, мережеве середовище для передавання, випромінювання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків чи повідомлень будь-якого роду провідними, радіо, оптичними або іншими електромагнітними системами.

Реципієнт – одержувач інформації.

Кодування – певні мови, якими представлено зміст інформації.

Декодування – розшифрування коду, що може вимірюватися від 0 до 100%.

Рисунок 2. Модель документально-інформаційної комунікації [авторська розробка]

Мета комунікації, як відомо, – це передача знань, емоцій, вольових стимулів від комуниканта до реципієнта, тому умовно можна сказати, що в документах, як і в повідомленнях, містяться знання, емоції, вольові дії. Водночас у документі (як і в повідомленні), як формі існування інформації, знаходиться тільки набір сигналів, знаків, що можуть стати знанням у свідомості реципієнта. Тому правильним є твердження проф. Г.М. Швецової-Водки: у документі немає знань (емоцій, вольових дій), а є тільки інформація, яка є результатом комунікації, тобто тим, що одержує реципієнт, і поки він не одержить інформацію (не ознайомиться з документом), не можна сказати, що комунікація відбулася й що документ виконав своє призначення [3].

Документ сприймається споживачем інформації (реципієнтом) як певна річ, матеріальний об'єкт, який для нього є джерелом інформації. Не завжди в його уяві документ

пов'язується з особою комуниканта, який розпочав комунікаційно-інформаційний процес. Із позиції реципієнта документ може сприйматися також як повідомлення, тобто як сукупність сигналів, знаків, що потребують декодування та мають перетворитися на знання, емоції, вольові дії в свідомості людини, яка їх сприймає.

У процесі документально-інформаційної комунікації відтворюється складний, діалектичний взаємозв'язок між поняттями *інформація* та *знання*, тобто між відомостями, які становлять зміст повідомлення, що потребує декодування та може перетворитися на знання, котрі являють собою сукупність навичок, необхідних для діяльності в будь-якій сфері. Із загалу документально-інформаційних комунікацій соціуму можна виділити комунікації, що відбуваються як у базових сферах життя суспільства, так і в господарській (економічній), фінансовій, праводіловій та природничій сферах (рис. 3).

Рисунок 3. Сфери документально-інформаційних комунікацій [авторська розробка]

Кожну з зазначених сфер документально-інформаційних комунікацій у свою чергу можна поділити на підвиди. Наприклад, до комунікацій у базових сферах

належать: законодавчі, політичні, військово-оборонні, праводілові, наукові, освітні, соціокультурні та комунікації в сфері охорони здоров'я (рис. 4).

Рисунок 4. Основоположні базові сфери документально-інформаційних комунікацій [авторська розробка]

Праводілові документально-інформаційні комунікації, як це видно з рис. 5, відбуваються в судовій, нотаріальній, цивільно-

реєстраційній, кримінально-процесуальній, кримінально-виконавчій та сфері адміністративного права.

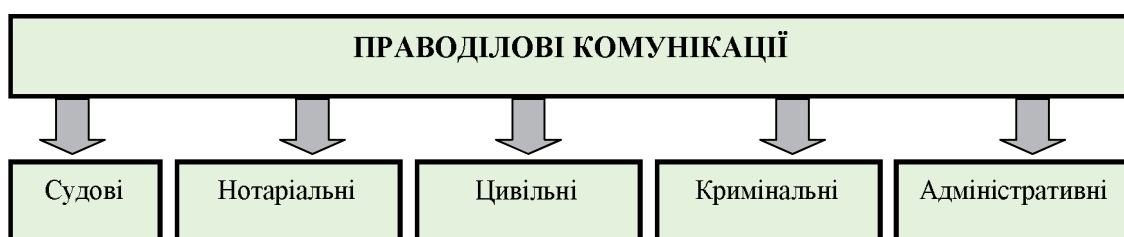

Рисунок 5. Сфери праводілових комунікацій

Серед комунікацій у господарській (економічній) сфері можна виділити комунікації у виробничій сфері (на будівництві, в машинобудуванні, на транспорті, в аграрному та енергетичному секторах, в житлово-експлуатаційних установах тощо). Серед документальних комунікацій у невиробничій сфері – комунікації у фінансових установах, банках, внутрішній та зовнішній торгівлі, митних установах. Фінансові комунікації також різнопланові: сюди відносяться банківські, фінансові комунікації, комунікації в страхових товариствах, ломбардах тощо.

До природничого блоку комунікації, як підсистеми більш широкої системи інформа-

ційних комунікацій, можна віднести комунікації в екологічній, картографічній, геодезичній, гідрологічній, ґрунтознавчій, метеорологічній галузях знань, що забезпечують суспільний розвиток.

Функціонування процесу документальних комунікацій у кожній сфері життя суспільства опікує міжнародна (глобальна) та загальнонаціональна документно-комунікаційна система, яка являє собою сукупність генералізаційних, транзитних і термінальних інститутів, що сполучені між собою та суспільством відповідними документально-інформаційними каналами (рис. 6).

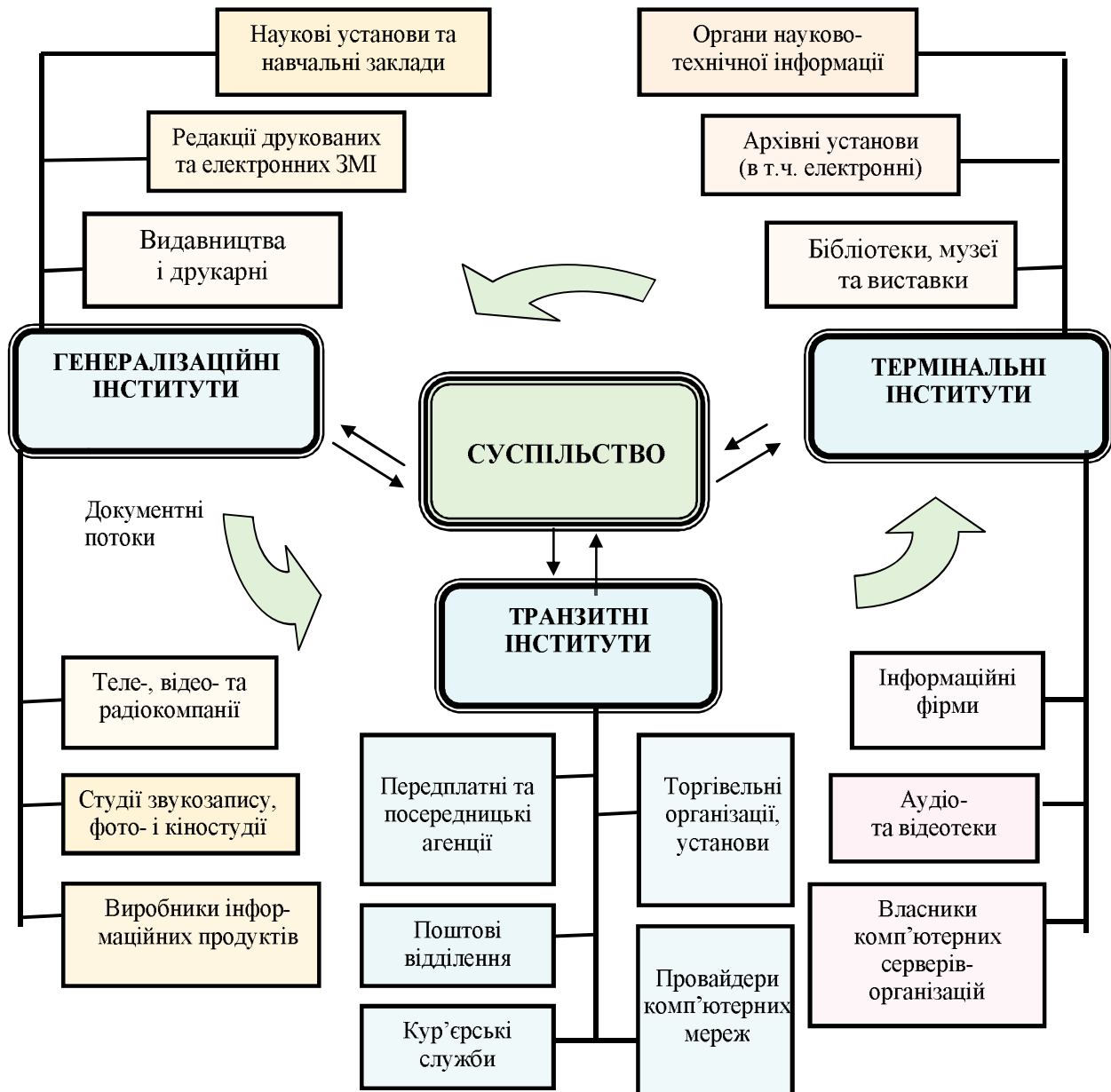

Рисунок 6. Складові документно-комунікаційної системи
[авторська розробка]

Зазначена схема відповідає закону документально-інформаційного супроводу соціальних комунікацій, сформульованого проф. Ю.М. Столяровим: «Кожна соціальна комунікація обов'язково опосередковується документом і всі соціальні інститути за своєю сутністю є документними, оскільки кожен з них зайнятий або виробництвом, або транспортуванням, або одержанням, обробкою та зберіганням документа, наданням його користувачам тощо» [4]. Інакше кажучи, документно-комунікаційна система є сукупністю всіх документів, усіх споживачів документально зафіксованої інформації та всіх відносин між ними, обумовлених як внутрішніми властивостями системи, так і зовнішнім середовищем та умовами її суспільного функціонування. Вона забезпечує створення, аналітико-синтетичну обробку, зберігання, розповсюдження та використання документів як носіїв соціальної інформації.

Запропонована схема наочно демонструє безперервність роботи документно-комунікаційної системи, своєрідного «вічного двигуна», виділяючи в ній складові частини, та головну системоутворюючу складову – су-

спільство (користувачів), яке активним чином впливає на діяльність усієї системи. Про цей взаємозв'язок говорять показані на схемі взаємоспрямовані вектори від «суспільства» до відповідних інститутів і від них до «суспільства».

Складові документно-комунікаційної системи є невідривними, що створює необхідні передумови для здійснення будь-якого моніторингу (бібліографічного, статистичного та ін.) тих процесів, що відбуваються у документально-інформаційному забезпеченні діяльності установ.

Сьогодні, як ніколи, перед науковцями стоїть завдання виваженого розгляду завдань, форм і методів документально-інформаційного забезпечення діяльності установ, яке залежить не тільки від наявності відповідних документних ресурсів, а й від можливостей упровадження інформаційних інновацій, упорядкування інформаційних потоків установ, від вирішення проблем їхньої ефективної інформаційної взаємодії з іншими суб'єктами ринку.

Використані джерела

1. Кулешов С.Г. Документознавство: Історія. Теоретичні основи / С.Г. Кулешов. – К., 2000. – С. 284.
2. Ломачинська І.М. Документально-інформаційні комунікації в системі соціальних комунікацій : навч. посіб. для дистанційного навчання / І.М. Ломачинська; за наук. ред. проф. Т.Г. Горбаченко. – К. : Університет «Україна», 2008. – С. 250.
3. Швецова-Водка Г.Н. Документ в свете ноокоммунологии : научно-практическое пособие. / Г.Н. Швецова-Водка. – М. : Литера, 2010. – С. 284.
4. Столяров Ю.Н. Документальный ресурс : учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед. / Ю.Н. Столяров. – М. : МГУК. – 2001. – 218 с. .
5. Палеха Ю.І. Документально-інформаційні комунікації : навч. посіб. / Ю.І. Палеха, Н.В. Мурейко, О.Г. Оксінок. – К. : Ліра-К., 2014. – 374 с.